

แนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเส้นเหน้ และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ เพื่อตบโจทย์การท่องเทียวอย่างยั่งยืน

Guidelines on Homestay Management in Terms of Presenting Identity and Establishing Sustainable Tourism

วันที่รับบทความ: 14 พฤศจิกายน 2561

วันแก้ไขบทความ: 10 พฤษภาคม 2562

วันตบรับบทความ: 18 มิถุนายน 2562

สริตา ศรีสุวรรณ^{1*} และ บงกช เดชมิตร²

Sarita Srisuwan^{1*} and Bongkot Detmit²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเส้นเหน้และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตบโจทย์การท่องเทียวอย่างยั่งยืนโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาบริบทของที่พักแบบโฮมสเตย์ 2) ศึกษารูปแบบแนวคิดของการท่องเทียวอย่างยั่งยืน และ 3) เสนอแนะรูปแบบการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเส้นเหน้และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตบโจทย์การท่องเทียวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบธุรกิจโฮมสเตย์ดำเนินการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเส้นเหน้และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างจุดขายให้กับแหล่งท่องเทียว และที่สำคัญยังสามารถช่วยรักษาทรัพยากรอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน โดยจากผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นแนวทางการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้ตบโจทย์การท่องเทียวอย่างยั่งยืนได้ 5 ข้อดังนี้ 1) สร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเส้นเหน้ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง 2) สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน 3) สร้างการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเทียวในท้องถิ่น 4) สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ักท่องเทียวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ และ 5) สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเทียวในรูปแบบต่าง ๆ

คำสำคัญ : การจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์, อัตลักษณ์, การท่องเทียวอย่างยั่งยืน

*Corresponding Author email: oilsyyy@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการการท่องเทียว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการการท่องเทียว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Abstract

The objective of this article is to propose the guidelines on Homestay Management in terms of presenting identity and establishing sustainable tourism. The article has 3 objectives namely 1) to study the context of Homestay 2) to study the idea of Sustainable tourism and 3) to propose the idea of Homestay Management in terms of presenting identity and supporting Sustainable tourism. These can be the guidelines for business operators to manage their homestay as well as remaining their identity with tourism sustainable concept. It also creates a selling point for tourist attractions. And more importantly, it can remain and preserve the valuable resources throughout generations. This article leads to 5 main ideas which are 1) strengthening community identification 2) strengthening the sense of belonging 3) building up a network between entrepreneur 4) creating consciousness to the tourists and 5) building up a connection between Homestay and other tourism activities

Keyword: Homestay Management, Identity, Sustainable Tourism

บทนำและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตแนวทางการพัฒนาของหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยดัชนีชี้วัดความเจริญเติบโตมุ่งเน้นไปที่ระดับรายได้และมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนในประเทศ ซึ่งการจะพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้นั้น จะต้องตามมาด้วยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อเป็นต้นทุนทางการผลิต ซึ่งที่ผ่านมา ในหลาย ๆ ประเทศไม่ได้วางแผนการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างรอบคอบ ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากรไป เช่นเดียวกับในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ที่มุ่งเน้นแต่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นหลัก ทั้งนี้ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าในหลาย ๆ ประเทศใช้เม็ดเงินจากการท่องเที่ยวเสมือนรายได้หลักของตนโดยขาดการวางแผน ควบคุม และจัดการในการใช้ทรัพยากรที่ดี จึงส่งผลต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้นในด้านลบรวมถึงปัญหาทางสังคม ชุมชนตามมามากมาย ดังนั้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวไม่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรขึ้น

สหประชาชาติได้ริเริ่มให้มีการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ขึ้น ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงผลกระทบของการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัด ซึ่งการประชุมสุดยอดในครั้งนั้นได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ตามมาด้วยการประชุมด้านสิ่งแวดล้อมอีกหลายครั้ง ซึ่งครั้งที่มีความสำคัญและเปรียบเสมือนจุดเปลี่ยนที่มีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิลขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งประเทศไทยได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมเพื่อลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดให้ประเทศผู้ร่วมลงนาม ได้ตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) ซึ่งต่อมาในปีพ.ศ. 2539 สหประชาชาติเล็งเห็นถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนเพื่อการคงอยู่ของทรัพยากรโลกจึงได้ประกาศให้ประยุกต์ใช้ Agenda 21 นี้ กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา Agenda 21 จึงเปรียบเสมือนแผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่หลายประเทศทั่วโลกนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

จากที่ได้กล่าวมานั้นประเทศไทยและหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีบทบาทอย่างจริงจัง ตระหนักถึงคุณค่าของการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการภายในชุมชน และกระจายรายได้สู่ชุมชน จึงเป็นที่มาของการบริการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งที่ผ่านมานั้น มีชุมชนมากมายจัดบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจและมีความต้องการสัมผัสวิถีชุมชน ซึ่งได้รับการตอบรับอย่างดีจากนักท่องเที่ยว แต่โฮมสเตย์และชุมชนยังขาดการบริหารจัดการที่ดี บางที่ขาดเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น จึงทำให้ขาดความโดดเด่นและเข้มแข็งของวิถีชุมชน ตลอดจนขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันรายได้และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นที่มาของการค้นหารูปแบบการจัดการที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ และแตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์เพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นิยามการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและ

อนาคต (World Tourism Organization, 1998) เช่นเดียวกับ Butler (1993 อ้างถึงใน กองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สามารถดำรงคุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวได้ยาวนานไม่สิ้นสุดและไม่สร้างความเสื่อมโทรมหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของแหล่งและบริเวณโดยรอบ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับ สุชาติพิทย์ เข็มน้อย (2554) ว่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เหมาะสม และวางแผนเพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยืนยาว เช่นเดียวกับ ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมขอบข่ายของการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ หลายรูปแบบ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว ชุมชนในท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นสามารถสรุปนิยามของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริบทของการท่องเที่ยวไทย กล่าวคือ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการท่องเที่ยวที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ไม่สร้างความเสื่อมโทรมให้กับทรัพยากรในพื้นที่ และสามารถดำรงไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นแหล่งท่องเที่ยวยาวนานไม่สิ้นสุด

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ สภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council; GSTC) ซึ่งเป็นองค์การอาสาสมัครที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยให้การสนับสนุนด้านความรู้รวมถึงกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้านสำคัญ อันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยให้แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเอาไว้เป็นเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 42 ตัวชี้วัด ภายใต้การควบคุม 4 ด้านใหญ่ ๆ ดังนี้ (Global Sustainable Tourism Council, 2018)

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน (Sustainable management) โดยมีแนวทางสำคัญ เช่น การกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. การจัดการผลกระทบที่มีต่อสังคม (Socioeconomic impacts) โดยมีแนวทางสำคัญ เช่น การจัดระบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นและสนับสนุนการค้าที่เป็นธรรม
3. การจัดการผลกระทบที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชน (Cultural impacts) ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว โดยกำหนดระบบการจัดการในการดูแลสนับสนุนแนวคิดนี้ เพื่อลดผลกระทบในแง่ลบต่อแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของชุมชนให้น้อยที่สุด

4. การจัดการผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental impacts including consumption of resources, reducing pollution, and conserving biodiversity and landscapes) ได้แก่ การลดผลกระทบจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มลภาวะจากการคมนาคมขนส่ง และการจัดการน้ำเป็นต้น

ถึงแม้ว่าเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ GSTC ได้ทำการกำหนดไว้จะมีมากมายถึง 42 ข้อ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกพื้นที่จะต้องปฏิบัติให้ครบทุกข้อ หากแต่นำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ตนเอง

นอกเหนือจากหน่วยงานสากลที่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วนั้น หน่วยงานภาครัฐของไทยที่เข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในการสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) โดยเน้นการพัฒนาและรักษาสมดุใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่น เป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ต่างก็ได้รับประโยชน์ร่วมกัน สอดคล้องกับเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ GSTC โดยกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนดังนี้ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว, 2559ข)

1. นโยบายท่องเที่ยวคุณภาพแบบมีส่วนร่วม (Co-creation)
2. นโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism)
3. นโยบายการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Low carbon tourism)
4. นโยบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)
5. นโยบายการดำเนินงานกับภาคีเครือข่ายการพัฒนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Domestically and internationally network development)

จากที่กล่าวมานั้นตระหนักว่าภาครัฐให้ความสำคัญการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นอย่างยิ่ง และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเข้ามามีบทบาทสำคัญในหลาย ๆ ชุมชนของประเทศไทย หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวโดยสนับสนุนให้ชุมชนเปิดรับและปฏิบัติตัวเป็นเจ้าของที่ดี ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวและที่พักในชุมชน ซึ่งสามารถส่งผ่านวิถีชุมชนไปสู่นักท่องเที่ยวผู้เข้ามาเยี่ยมชมได้อย่างดี ซึ่งหมายรวมถึง การบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าของบ้านและวิถีชุมชนโดยตรง ทั้งนี้ชุมชนควรมีการบริหารจัดการที่ดีที่สามารถส่งผลให้การท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนพัฒนาควบคู่กันไปได้ แต่อย่างไรก็ตาม การหลงไหลเข้ามาของจำนวนนักท่องเที่ยวนั้นจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของ อัตลักษณ์ชุมชน ทำให้เสน่ห์ที่แท้จริงของการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวต้องการนั้นขาดหายไป ขาดการจัดการระบบและการบริหารงานที่ดี อันจะส่งผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยวของชุมชนที่จะไม่สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในมุมมองของการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ และคงไว้ซึ่งความมีเสน่ห์ แตกต่างอย่างมีอัตลักษณ์ จึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวให้กับชุมชนต่อไป

โฮมสเตย์

การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ปรากฏในสังคมไทยมาเป็นเวลานานโดยที่มีรูปแบบและกิจกรรมที่แตกต่างกันและกันและหลากหลาย จากการสืบค้นเอกสารและทบทวนวรรณกรรมประวัติของโฮมสเตย์ไทยเริ่มมาตั้งแต่ก่อนการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2506) ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) รัฐบาลมีนโยบายเน้นบทบาทของการพัฒนาชุมชนและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หน่วยงานต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญในการสร้างรายได้ในท้องถิ่นโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาดังกล่าว ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้รับความนิยม ในยุคเริ่มต้นของโฮมสเตย์ไทยได้เกิดขึ้นตามหมู่บ้านชาวเขามีกิจกรรมพักอาศัยกับชาวบ้านโดยกระจายอยู่ในกลุ่มของนิสิตนักศึกษาที่ออกค่ายพัฒนาชนบทและกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่นิยมทัวร์ป่า (กร ประพัทธ์ เขียวหอม และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย, 2560 อ้างถึงใน กรวรรณ สังขกร, 2555) ต่อมารูปแบบการพักผ่อนและกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ได้เปลี่ยนแปลงไปและได้รับการพัฒนาตามกระแสสังคมตามยุคสมัย มีการจัดรูปแบบและกิจกรรมโดยคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงเสมอในการพัฒนาโฮมสเตย์นั้นคือการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชนและมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทย (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น, 2552)

ปัจจุบันปัญหาที่พบส่วนใหญ่ของโฮมสเตย์ คือ ขาดตัวตน เอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ขาดความโดดเด่น ขาดความเข้มแข็งและความร่วมมือของชาวบ้านในชุมชน สังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดความเข้มแข็ง ขาดทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรท้องถิ่นที่เป็นจุดขาย ที่จะสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมเยือนได้ และยังพบอีกว่าชุมชนและโฮมสเตย์พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองตามกระแสนิยมหรือความความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมเยือนตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อริสรา เสยานนท์ และ ไพรินทร์ สมภพสกุล. (2553) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจโฮมสเตย์:กรณีโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ปัญหาของลงมาก็คือขาดความเป็นธรรมในการจัดสรรแบ่งปันรายได้ และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการโฮมสเตย์และชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ปัญหาเชิงประจักษ์ที่พบต่อมาคือ ชุมชนและผู้ประกอบการโฮมสเตย์คิดเพียงว่าจะให้การท่องเที่ยวเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนของตนเองจึงอยากให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เข้ามาพักที่ชุมชนจำนวนมาก เพียงเพื่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการโฮมสเตย์และคนในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนและโฮมสเตย์เองหลงลืมไปว่าแท้จริงแล้วจะต้องคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนและโฮมสเตย์ของเรานั้นมีความเข้มแข็งและมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างอย่างหาที่อื่นทดแทนไม่ได้ และที่สำคัญต้องมีความยั่งยืนตราบชั่วลูกชั่วหลาน โดยนำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชุมชนและโฮมสเตย์ในท้องถิ่นที่มีอยู่ เพราะจำนวนนักท่องเที่ยวมีใช้คำตอบสุดท้ายของความยั่งยืนของโฮมสเตย์และชุมชน ยิ่งถ้านักท่องเที่ยวที่เข้ามาขาดคุณภาพขาดจิตสำนึกมากเท่าไรนั้น ก็หมายถึงความเสื่อมโทรมและสูญเสียของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรท้องถิ่นมากเช่นกัน

ความหมายของโฮมสเตย์

“โฮมสเตย์” เป็นที่พักแรมรูปแบบหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปดังนี้

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายว่าโฮมสเตย์ว่าเป็นที่พักแรมโดยที่ผู้พักแรมได้พักอาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านชายคาเดียวกัน โดยมีห้องพักหรือพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเหลือสามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวได้พักชั่วคราว ซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน โดยมีค่าตอบแทน และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม นางลักษณ์ อยู่เย็นดี (2546) กล่าวว่า โฮมสเตย์ คือ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างใกล้ชิด โดยการพักค้างแรมในชุมชน ศรีธัญญา วรากุลวิทย์ (2558) ได้ให้ความหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า โฮมสเตย์เป็นสถานที่พักแรมซึ่งผู้พักแรมจะได้รับการปฏิบัติประหนึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัวด้วยความเต็มใจของเจ้าของบ้านในการอำนวยความสะดวกและบริการให้คำแนะนำต่างๆ ทำให้ผู้พักแรมได้มีโอกาสใกล้ชิดสัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นชนบท ซึ่งสอดคล้องกับ กรประพัสสรุ์ เขียวหอม และ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย (2560) กล่าวว่าโฮมสเตย์เป็นทั้งสถานที่พักแรมเพื่อการท่องเที่ยวและสถานที่พักแรมเพื่อการศึกษา ทำให้ผู้พักแรมได้รับประสบการณ์และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชนหรือได้มีโอกาสเข้าร่วมพิธีกรรมและประเพณีของท้องถิ่นอีกด้วย โดยมีเจ้าของบ้านและชุมชนเป็นผู้คอยให้คำแนะนำรายละเอียดต่าง ๆ ในท้องถิ่น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของบ้านอย่างเหมาะสมและเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และนอกจากนี้ Rivers (1998) ได้กล่าวว่าโฮมสเตย์ยังมีความหมายที่นอกเหนือจากที่พักแรมเพื่อการท่องเที่ยว นั่นคือโฮมสเตย์เป็นที่พักเพื่อการศึกษาของนักเรียนชาวต่างประเทศซึ่งเดินทางมาพักอาศัยเพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภาษาและวัฒนธรรมในต่างประเทศอีกด้วย

สรุปได้ว่า โฮมสเตย์หมายถึง สถานที่พักแรมที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ทั้งการพักผ่อน และศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต สังคม ประเพณี วัฒนธรรม มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การมีส่วนร่วม ตลอดจนมีความใกล้ชิดกับเจ้าของบ้าน และชุมชนเป็นอย่างมาก

เนื่องจากโฮมสเตย์มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่บ้านพักในชุมชน ดังนั้นการจัดการที่พักจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เจ้าของบ้านหรือชุมชนจะต้องมีค่านึงถึงเป็นอันดับแรก โดยการกำหนดมาตรฐานของโฮมสเตย์นั้น ถูกกำหนดขึ้นและประกาศออกเป็นราชกิจจานุเบกษาลงวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2555 โดยมีรายละเอียดดังนี้ “มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย” หมายถึง โฮมสเตย์ที่จัดบริการอยู่ในระดับมาตรฐาน 10 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่พัก อาหารความปลอดภัย อัยาศัยไมตรีของเจ้าบ้านและสมาชิก รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ โดยดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์แต่ละด้านล้วนแล้วแต่ตอบโจทย์การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์แทบทั้งสิ้น หากแต่จะมองให้ลึกไปถึงความเป็นตัวตน ความเป็นอัตลักษณ์ของโฮมสเตย์นั้น อาจจะต้องเสริมกิจกรรมที่บ่งบอกถึง อัตลักษณ์ที่แท้จริงของชุมชนได้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง 3 ด้าน ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษามาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย, 2555)

ด้านที่พัก นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ด้านการจัดสัดส่วนที่พักแล้ว โฮมสเตย์ควรจะต้องคงไว้ซึ่งลักษณะดั้งเดิมของตัวบ้าน เช่น รูปแบบบ้านยกใต้ถุนสูงของบ้านในภาคกลาง สูงจากพื้นดินประมาณพันศึระะ รวมทั้งระเบียงและชานก็ยกสูงด้วย โดยการยกใต้ถุนสูงนี้มีระดับลดหลั่นกัน ได้ประโยชน์คือช่วยให้ลมพัดผ่านจากใต้ถุนขึ้นมาข้างบน (วินัย หมั่นคิดธรรม, 2554) ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ ได้ เพียงแค่จัดระบบการให้บริการที่พักให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์

ด้านอาหาร โดยเกณฑ์มาตรฐานกำหนดให้อาหารที่นำมาบริการนักท่องเที่ยวจะต้องสะอาด มีห้องครัวและอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ รวมถึงบรรจุภัณฑ์จะต้องสะอาดและปลอดภัยด้วย มากไปกว่านั้นรายการอาหารที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยวควรจะต้องเป็นอาหารที่ผู้คนในบ้านนั้นรับประทานอยู่เป็นปกติ ดังเช่นกลุ่มโฮมสเตย์บ้านภู อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ของชาวภูไท จะทำการจัดสำรับอาหารเย็นให้นักท่องเที่ยวโดยหนึ่งในรายการอาหารคือ แกงหนวย ซึ่งเป็นอาหารที่ชาวบ้านจะทำกินในช่วงที่มีงานบุญ ซึ่งถือว่าชาวผู้ไทบ้านภูได้นำเสนอ “อัตลักษณ์เชิงรูปธรรม” ซึ่งผู้มาเยือนสามารถเห็นได้อย่างเด่นชัดภายใต้บริบทการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน (พรรณปพร ภิรมย์วงศ์, 2553)

ด้านรายการนำเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าชุมชนสามารถบ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของตนผ่านกิจกรรมนำเที่ยวได้มากมาย เช่น พื้นที่จังหวัดเลยที่มีความหลากหลายของภูมิประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภูเขา ถ้ำ หรือน้ำตก ทำให้สามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่สามารถสอดแทรกความเป็นอัตลักษณ์ชุมชนได้หลากหลาย เช่น อำเภอด่านซ้ายได้จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง โดยนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านกิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาและชมการทำมะพร้าวแก้ว การทำผาเสาดลอยเคราะห์ บ้านต้นหล้า อำเภอยางชุมน้อย เป็นต้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว, 2559ก)

แนวโน้มทิศทางของโฮมสเตย์ในประเทศไทย

ช่วงคาบเกี่ยวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการนำกระแสแนวคิดใหม่ๆ มาบูรณาการและปรับใช้ในการศึกษาโฮมสเตย์ดังเช่นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรชุมชนในท้องถิ่นได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น จะเห็นได้จากในปีพ.ศ. 2549 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีโครงการส่งเสริมการจัดประชุมสัมมนาในกลุ่มโฮมสเตย์ทั่วประเทศ เพื่อให้ความรู้และเตรียมความพร้อมให้แก่กลุ่มโฮมสเตย์โดยส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการควบคุมดูแลมากขึ้น และเมื่อพ.ศ. 2551 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ประกาศกำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ขึ้น โดยเน้นเรื่องการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีประจำท้องถิ่นและการรักษาวิถีชุมชนให้ดำเนินไปอย่างปกติ

จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 – 2561 สังเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโฮมสเตย์ไว้ได้ดังนี้

1. ด้านอัยาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน การต้อนรับ และการสร้างความคุ้นเคย ความสะดวก ความสะอาด ความปลอดภัย ความมีมาตรฐาน การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ในวิถีชีวิตของชุมชน จะทำให้เกิดการกลับมาใช้ซ้ำ
2. ด้านวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ วิถีถิ่นวิถีไทย การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น การรักษาวิถีชีวิตชุมชนคงไว้เป็นกิจวัตรปกติ ความดั้งเดิมและความสงบเรียบง่ายของชนบท เป็นเสน่ห์ที่น่าหลงใหล
3. การสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จากชุมชนเพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝาก หรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ด้านการสร้างคุณค่า และมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนโดยต่อ

ยอดจากสิ่งที่มีและพัฒนาเชื่อมโยงกับโฮมสเตย์ ตลอดจนบูรณาการกับโฮมสเตย์ในชุมชนใกล้เคียง รวมถึงการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

4. การบริหารจัดการของกลุ่มโฮมสเตย์ การรวมกลุ่มของชาวบ้าน คณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ กฎกติกา การทำงานของคณะกรรมการ การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โปร่งใส มีระบบการจอง การลงทะเบียน การมัดจำล่วงหน้า และรายละเอียดของค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน ตลอดจนร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน
5. การสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์และเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทำการตลาดออนไลน์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อลดการสูญเสียของทรัพยากรทางธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

สรุปแนวโน้มทิศทางของโฮมสเตย์ในประเทศไทยในอนาคตต้องมีการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์ให้เข้าสู่มาตรฐานระดับสากล ทั้งนี้ต้องรักษาจุดสมดุลของวิถีชุมชนในมิติทางสังคม วัฒนธรรม ที่มีการเปลี่ยนผ่านของแต่ละยุคสมัย รักษาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ท้องถิ่นไทย และพยายามค้นหาความแตกต่างที่โดดเด่นมาเป็นจุดพัฒนาต่อยอดให้กับโฮมสเตย์ เน้นความร่วมมือของคนในชุมชน เน้นการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอาหาร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ จับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีเป้าหมายและมีใจรัก อยากจะมาสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อลดการสูญเสียและ เสื่อมโทรมของทรัพยากรท้องถิ่น ตลอดจนบูรณาการร่วมกันในทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการโฮมสเตย์ คนในชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ภาคีรัฐ ภาคเอกชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาส่งเสริมที่พักแบบโฮมสเตย์ให้เกิดความยั่งยืนและมีมาตรฐานสู่ระดับสากลต่อไป

แนวทางการพัฒนาการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ มีอัตลักษณ์ และแตกต่าง เพื่อให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สังเคราะห์ได้ดังนี้

1. สร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คงเสน่ห์ ตัวตนของชุมชน และโฮมสเตย์ที่โดดเด่นและเข้มแข็งชัดเจน มีจุดขายที่แตกต่างอย่างหาที่อื่นทดแทนไม่ได้ ต้องมาที่นั่นเท่านั้นถึงจะได้สัมผัสที่พักแบบวัฒนธรรมชนบทแบบนี้ ความดั้งเดิม รวมถึงวิถีชีวิตของคนชุมชนที่เรียบง่าย วิถีถิ่นพื้นเมือง วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร เสื้อผ้า การละเล่น ภูมิปัญญาที่น่าสนใจ ที่สามารถสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่นและส่งผ่านไปยังนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความดีใจของเจ้าบ้าน เต็มอกเต็มใจในการต้อนรับขับสู้เป็นอย่างดี สัมผัสได้ถึงความอบอุ่นเป็นมิตร ความมีน้ำใจดีของเจ้าของบ้าน ที่อาจจะถูกส่งผ่านโดยวัฒนธรรมท้องถิ่น หรืออาหารเครื่องดื่มประจำท้องถิ่น เช่น ต้อนรับด้วยบายศรีสู่ขวัญ ต้อนรับด้วยอาหารขันโตกพื้นเมือง เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แตกต่าง ควรค่าแก่ความประทับใจและน่าจดจำสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ซึ่งสอดคล้องกับ (นิชากรณัฐ เจริญลาภ, 2550) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ควรนำเอกลักษณ์ชุมชนมาเป็นจุดพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์

2. สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของให้กับคนในชุมชน (A Sense of Belonging) ให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแทน จนเกิดความภาคภูมิใจ และชักชวนคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อให้เกิดการจัดสรรผลประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยุติธรรมโดยอาศัยความเกื้อกูลและความผูกพันในทรัพยากร วัฒนธรรมชุมชนภายใต้ความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีผลประโยชน์ถึงมือชาวบ้านผู้ที่เติบโตมากับทรัพยากรในท้องถิ่นนั้น เล็งเห็นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนในอนาคต (นิชิตชน เชิดพุทธ, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุดถนอม ตันเจริญ (2560) ที่กล่าวถึงการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวให้ยั่งยืนสำหรับชุมชน ในศักยภาพด้านการจัดการเกี่ยวกับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือผลประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ยังไม่มีความเป็นธรรมเท่าที่ควร ดังนั้นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน สามารถทำให้ความเปราะบางของชุมชนไม่ถูกทำลายลงด้วยการท่องเที่ยวที่เข้ามากระตุ้นเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ (อุไร เอี่ยมเอาหาร, 2550) และยังคงคล้องกับ บุญทัน ดอกโรสง และ ปิยะนันต์ จันทรแหกกล้า (2559) กล่าวเสริมว่า แนวทางในการส่งเสริมพัฒนาโฮมสเตย์ให้มีความเข้มแข็ง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และสามารถกระจายผลประโยชน์และรายได้ให้กับคนในชุมชนได้นั้น จะต้องประกอบด้วยระบบการทำงานของกลุ่มที่มีความโปร่งใสและมีมาตรการในการควบคุม

3. สร้างความสำคัญต่อการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์ถือเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อีกหนทางหนึ่งด้วย (เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ, 2553) การส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันวางแผนและลงมือปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างจริงจังและจริงจังใจการพัฒนาศักยภาพของโฮมสเตย์จึงจะเกิดความยั่งยืนได้ (มธุรส ปราปไพรี, 2550) ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะแก่ชุมชน การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชนและยกระดับโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้นในการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์นั้นจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและความรู้ให้แก่ชุมชนและโฮมสเตย์ในทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเข้าสู่มาตรฐานสากลของโฮมสเตย์ไทย และเป็นการปรับตัวของโฮมสเตย์ไทยตามยุคสมัย (สุทธิชา พูลเกิด, 2554)

4. สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์และท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อความยั่งยืนของโฮมสเตย์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ วิถีถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่โดดเด่นและดั้งเดิมของชุมชน นอกจากการสร้างจิตสำนึกแล้ว ควรมีระบบที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมพัฒนาโฮมสเตย์ ชุมชน ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อันเป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันไปอย่างแยบยล ซึ่งพบว่ามีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พงค์ เสวก เอนกจันงค์พร, 2561) ที่ว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวที่จะต้องมีส่วนช่วยให้มีเศรษฐกิจพัฒนาโดยเฉพะอย่างยิ่งเศรษฐกิจของชุมชน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ในหลาย ๆ ด้าน และมีโอกาสได้แสดงความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและคนในท้องถิ่น รวมถึงมีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการแสดงพฤติกรรมที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี และความเชื่อของชุมชน จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเอกลักษณ์ชุมชน (สงกรานต์ ฤกษ์แก้ว, 2550)

5. สร้างการเชื่อมโยงและบูรณาการโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการท่องเที่ยวที่มุ่งความยั่งยืนของชุมชน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ที่คำนึงถึงการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (กรวรรณ สังขกร, 2555) นอกจากนี้ยังสามารถบูรณาการกับการท่องเที่ยวทางอาหาร การท่องเที่ยวไวน์และเครื่องดื่มการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวท้องถิ่นชนบท การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวตามรอยละคร เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นและต่อยอดโฮมสเตย์ให้เป็นที่รู้จักได้อย่างรวดเร็วและเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิรงรอง มงคลธรรม, 2551; สุดาวลัย จิรวินานิกิตติ, 2552) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การบูรณาการแนวคิดต่าง ๆ กับการศึกษาโฮมสเตย์เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยรักษาทุนวัฒนธรรมของชุมชนไม่ให้สูญหายและเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา โดยการเลือกใช้แนวคิดด้วยความเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง คำนึงถึงสภาพความพร้อมและศักยภาพของชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะช่วยสร้างแนวทางการจัดการที่พิกแบบโฮมสเตย์ให้คงเสน่ห์ มีอัตลักษณ์และแตกต่าง เพื่อให้ตอบโจทย์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตความดั้งเดิมของชุมชน ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ โดยคำนึงถึงความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ ชุมชนต้องเข้มแข็งก่อน มีความรู้เท่าทันสิ่งทีนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ World Tourism Organization (2004) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือการท่องเที่ยวซึ่งสร้างผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อมและชุมชน”

เอกสารอ้างอิง

- กรประพัทธ์ ศรีหวอม และ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2560). องค์ความรู้งานวิจัยโฮมสเตย์ในบริบทของสังคมไทย (พ.ศ. 2544 – 2558). *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8*, สงขลา: มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- กรวรรณ สังขกร. (2555). *ความรู้พื้นฐานและมาตรฐานการจัดโฮมสเตย์*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เอกสารประกอบการบรรยาย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ม.ป.ป.). *เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเบื้องต้นก่อนเข้ารับการตรวจประเมิน*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2561, สืบค้นจาก http://www.mots.go.th/trang/article_attach/เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยเบื้องต้น%20ก่อนเข้ารับการตรวจประเมิน.
- กองเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่*. จุลสารวิชาการท่องเที่ยวอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับประจำไตรมาสที่ 3 พ.ศ. 2552.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ, พิมพรรณ ขอดเผือ, น้อยน้อย ดอยสูงสง่า, ปิยะบุตร ยิงศิลป์สมิตร, ทอดู ประกอวาทิ และ จีหม่อมดาวดวงใหญ่. (2544). *โครงการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาวง*. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- ณิชารณัฐ เจริญลาภ. (2550). *การจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่*. งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นงลักษณ์ อยู่เย็นดี. (2546). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. งานนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอุทยานและนันทนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิเดชน์ เจิตพุทธ. (2549). *การท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยตามบ้านโฮมสเตย์บ้านฟองใต้ตำบลวังควางอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญทัน ดอกไธสง และ ปิยะนันต์ จันทร์แขกหล้า. (2559). การกำหนดนโยบายธุรกิจโฮมสเตย์ของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 3(1), 78-94.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงศ์เสวก เอนกจำนงค์พร. (2561). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของประชากรรุ่นเบบี้บูมในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(1), 55-67.

- พรรณปพร ภิรมย์วงศ์. (2553). อัตลักษณ์ของผู้ไทบ้านภูกับการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 11(2), 77-81.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว, พิมพรรณ รังสิกรรพุม, จินตนา สนามชัยสกุล, ปวีณา โทนแก้ว และ เทพ เพี้ยมะลิ่ง. (2553). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นที่สูง ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- มธุรส ปราบไพรี. (2550). โฮมสเตย์กับการจัดการ. *วารสารราชภัฏเพชรบุรี*, 11(2), 36-40.
- ราชกิจจานุเบกษามาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย. (2555). กำหนดมาตรฐานบริการท่องเที่ยวมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2554. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2561, สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2555/E/026/59.PDF>.
- วินัย หมั่นคิตธรรม. (2554). รูปแบบโฮมสเตย์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของจังหวัดสมุทรสงคราม. (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรงรอง มงคลธรรม. (2551). การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฮมสเตย์แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2558). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร :แวววาพารีนดีง.
- สงกรานต์ ฤกษ์แก้ว. (2550). การพัฒนาศักยภาพโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบ้านต้นเกลือ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สุดาวัลย์ จิรวินนาภิตติ. (2552). การศึกษากระบวนการดำเนินการจัดการบริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ไทย กรณีศึกษา อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม. งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุถนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- สุทธิชา พูลเกิด. (2554). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (โฮมสเตย์) ศึกษาเปรียบเทียบชุมชนเกาะยอกับชุมชนเกาะยาวน้อย. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธาทิพย์ เข็มน้อย. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น. (2552). *เอกสารประกอบการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์*. ขอนแก่น: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย*. สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2561, สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20150813133735.pdf

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว. (2559ก). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โคคูน แอนด์ โค.

_____. (2559ข). *องค์ความรู้การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก*. เชียงใหม่: พงษ์สวัสดิ์การพิมพ์.

อริสรา เสยานนท์ และ ไพรินทร์ สมภพสกุล. (2553). *การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของธุรกิจโฮมสเตย์:กรณีโฮมสเตย์บริเวณตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

อุไร เอี่ยมเอาพร. (2550). *ความเป็นไปได้ในการจัดที่พักโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านดอนหมู่ที่ 4 ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Global Sustainable Tourism Council. (2018). *GSTC Criteria Overview*. Retrieved June 7, 2018 from <https://www.gstcouncil.org/gstc-criteria>.

Rivers, William P. (1998). *Is Being There Enough? The Effects of Homestay Placements on Language Gain During Study Abroad*. Retrieved June 9, 2016 from <https://online.library.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1944-9720.1998.tb00594.x>.

World Tourism Organization. (1998). *Guide for Local Authorities on DEVELOPMENTSUSTAINABLE TOURISM*. Retrieved June 1, 2018 from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284402809>.

_____. (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destination: A Guidebook*. Retrieved June 10, 2018 from <http://www.adriaticgreenet.org/icareforeurope/wp-content/uploads/2013/11/Indicators-of-SustainableDevelopment-for-Tourism-Destinations-A-Guide-Book-by-UNWTO.pdf>.